



## Spor in sprava.

Spisal Atanazij Ivanič.



veliki, prostorni sobi gostilnice »Pri trti« se je ob nedeljah zvečer polagoma shajala vsa trška gospoda.

Gospodje: sodnik, notar, zdravnik in gostilničar so redno vsakokrat kartali pri mali, okrogli stranski mizi, ne meneč se za drugi svet. Ob dolgi, belo pregrnjeni mizi pa so sedevali ostali gostje vedno vsak na svojem mestu. Na koncu, pri peči, je stolovala sodnica, na desni notarka, na levi nje osemnajstletna hčerka, kateri je v potu svojega obraza z naporom vseh duševnih in telesnih sil neprestano dvoril davčni praktikant, spodobno neumen in neprimerno domišljav mladenič. Dalje so sedeli: dva kancelista, oženjeni celo s svojo soprogo, trški trgovec, postajni načelnik, notarski sollicitator, davkar, učitelj, potem dalje ekspeditorica, tik nje adjunkt, dalje učiteljica in zraven te postarna dama brez naslova.

Tolikšna je bila navadno družba vsak nedeljski večer v gostilnici »Pri trti«, včasih pa se je celo za nekaj članov skrčila, a se takoj prihodnji praznik zopet pomnožila za nekaj oseb.

Zabavali so se zelo različno in mnogovrstno. V kotu je ves večer monotonsko brnel star, skrbno pokvarjen polifon, presledke in pavze je pa zamaševala debelolična ekspeditorica na umetniško zanemarjenih in zaprašenih ter vrlo razglašenih citrah.

Razgovori so bili spočetka navadni, tihi, obično le med dvema, tremi, kakor se to spodobi za gospodo, čeprav redno in vedno biva na kmetih.

Sodnica in notarka sta se skrbno varovali pogovora s kako nižjo osebo ter navadno vedno mlatili med seboj napake svojih znancev.

Praktikant je črezinčrez zadostoval sodnikovi hčerki, adjunkt pa je zabaval vedno z eno in isto stvarjo učiteljico in ekspeditorico, in ti dve sta trdili o njem, da ni slab družabnik. Najčešče jima je pridigoval o slovstvu; saj jima je mogel baš pri razpravljanju tega predmeta odkriti vso svojo duhovitost, a povrh še druge velikanske zaklade svoje neumnosti. Skrbno je uničil pred njiju ušesi in očmi našega Aškerca, takoj za njim pa Goetheja in Schillerja; zavrnel in uničil je potem še vse angleške, francoske in ruske realiste, premetal in mrcvaril slavna imena zaslužnih mož kakor mačka miško, končno pa se je samosvestno ustavil pri italijanski literaturi, imenoval par italijanskih neznatnih literatov, jih povzdignil v deveta nebesa, z izbranimi frazami hvalil njih nedosežni slog in krasni, lepodoneči jezik in naposled patetično poudarjal, da treba Italijane čitati v izvirniku. Tako je mladi doktorček uveril z velikim trudom in po dolgih ovinkih njega obožavajoči devici, da ume italijanski.

Rad jima je pravil tudi o Dalmaciji, da je tako prišlo v pogovor njegovo vojaško življenje, da je imel priliko povedati, da je poročnik v rezervi, in to je še bolj razvnelo samostojni, emancipirani ženščini.

Takoj, ko je nastopil službo v našem trgu, se je izrazil, da bi ostal v državni službi že radi samega naslova, ako bi imel tudi milijon zasebnega premoženja.

Ta imenitna izjava gospoda adjunkta je bila takoj spočetka merilo za njegova svojstva in zmožnosti. Gospodje pa so celo trdili, da se da iz tega sklepati, kaj gospod doktor najrajši je. —

Nihče ni pomnil, da bi se bilo tak večer že kdaj pripetilo kaj spomina vrednega, kaj izrednega in posebnega; saj so ti večeri potekali vedno po enem in istem redu, po istem načinu ter so bili podobni drug drugemu kakor beliči. Neko nedeljo pa se je primerilo vendarle nekaj izjemnega.

Na drugem koncu mize so se najprej pričeli glasno zabavati. Postajni načelnik, velik, mlad, kričav mož, je nagovarjal h »krokanju« in sestavljal »omizje«. Učitelj, sollicitator, neoženjeni kancelist in on so bili takoj vsi za »izredno zabavo«. Prigovarjali pa so še davkarju in oženjenemu kancelistu; le-tega je zapeljive izkušnje obvaroval njegov angel varuh, ki se je bil za nekaj minut skrtil v skromno telesce njegove žene in s posredovanjem njenih rok in nog zadrževal omahljivega moža na pravi poti.



Gospoda davkarja Čebulice pa niso toliko vabili in silili zato, da bi ga res pridobili za svoje podjetje, ampak samo radi tega, da so se zabavali z njegovim smešnim izgovarjanjem.

»Ne morem, prezaspan sem!« se je legal davkar Čebulica, si gladil z levico dolgo, črno brado, prepleteno z belimi nitkami, z desnico pa izvlekel uro in se delal, kakor bi se hotel uveriti, ali je res že tako pozno, da velja njegova in že sme biti zaspan.

»Pa vsaj enkrat, samo enkrat bi se poskusili z nami pri pijači; še nikdar niste z nami krokali!«

Postajni načelnik je vabil drugič davkarja in ga zapeljivo pogledaval.

In Čebulici se je srce mehčalo in tajalo, ko je čutil, da se ne bo mogel več dolgo ustavljati, dasiravno ne sme za vse na svetu ostati. Spomnil se je doma in svoje žene, in to ga je zopet nekoliko utrdilo in mu vlilo vztrajnosti.

Ko pa je prinesla točajka »štefan« na mizo, so natočili njemu prvemu posili.

Davkarju Čebulici se je zdelo to neznansko dobro; po vseh udih mu je šinila opojna ugodnost, in čimdalje bolj se je prepričaval, da danes izvrši najbrž nekaj takega, o česar koristi in prijetnosti ne bo nikdar mogel prepričati svoje ženice.

Omahoval je in omahoval, zadržaval ga je samo še strah pred ženo; da pa ne bi tega opazili bistrovidni omizniki, se je vdal.

Tedaj je nastal vesel krik in vrišč, da so se celo igravci pričeli zanimati, kaj se je dogodilo.

Davkarja je bilo skoro sram, a ko je videl le odkritosrčno ve-sele obraze in se uveril, da se nihče ne norčuje, se je potolažil.

Takoj nato se je ustanovilo »krokarsko omizje«.

Predsednik, postajni načelnik, je predlagal prvi »eks« na čast novemu »krokarju«, potem pa je poudarjal važnost nove pridobitve.

Vse se je smejalo.

Potem pa so zopet pili. Če se je kdo le količkaj genil, ali se nasmehnil, ali pa se drznil izpregovoriti besedico, takoj je bil kaznovan z »eksom«.

Zato se je pa davkar Čebulica tudi držal tako mirno in pobožno kakor kaka nuna, a niti to ga ni moglo rešiti kazni: obsojen je bil radi molčečnosti.

Peli so zdravice in pili, govorili in pili, se smejali in pili, molčali in pili . . .

Natakarica je pridno polnila »štefane«.

Gori na koncu mize pa, kjer so sedele častite dame, so delali opombe, razdirali zabavlјice ter pridno smešili dolenji del omizja.

Doktor sam je vrlo zabavljaj, ožigosal nezmerno pijačenje ter iz jeze in zavisti naročil — limonado.

Na ta način so se vsi zabavali in postajali čimdalje glasnejši.

Večkrat se je pojavil v Čebulici utemeljen strah in tudi nekak kes, zakaj je pričel piti. Kaj bode iz tega? Kaj poreče ona? . . .

To dvoje vprašanje si je stavil prav živo tedaj, ko je ura kazala devet in je njemu bila potekla »dispenza« za sejo v gostilnici.

Zelo se je bil vznemiril, in da bi se utolažil, je pil, precej pil.

In vino se ga je prijemalo — saj ga ni bil vajen piti toliko množino skupaj; pil ga je le tedaj, kadar mu je dovolila njegova žena, to pa se je zgodilo le poredko, komaj dvakrat, trikrat v mesecu.

Davkar Čebulica ni bil samostojen, uporen in nepokoren duh, o nel ampak vdan in poslušen je bil svoji ženi kakor pesek, pohleven in krotek kakor jagnje.

Nikdar se ni trudil, da bi ovrigel staro frazo, da je ženska »boljša polovica« v zakonu; sam sebe je celo prav rad štel za slabejšo polovico, včasih pa je bil zadovoljen tudi z boro petinko, samo da ni kalil ljubega domačega miru.

On pa ni svoje žene samo ljubil in visoko spoštoval, marveč se je je tudi bal kakor živega vruga, in ta strah je bil utemeljen. Njegova Roza je bila včasih res kakor iz pekla. Dasi majhnega in suhega telesa, vendar je znala biti huda kakor modras in mogočna kakor Napoleon. Kar se tiče zgovornosti, je bila zelo na glasu; saj je imela jeziček, ki je ropotal urneje od strašilnega ropotca za kragulje.

Ko bi se bil znal davkar Čebulica takoj v početku zakonskega življenja postaviti porobu, bi mu bilo to zelo koristilo in ne bi bil ostal tak trpin in mučenik ves čas življenja. Ali takrat tega ni mogel storiti krotki, pohlevni Čebulica; menil je, da mu je storila s tem, da ga je vzela za moža, že velikansko dobroto, za katero ji mora biti hvaležen, vdan in poslušen.

Ona pa je razumela to porabiti. Preden je vedel, kaj in kako, je bil že toliko v njeni oblasti, da se ji ni mogel več izmuzniti in se ji je moral v vsem kar slepo pokorjavati. Izprva mu tudi ni bilo to Bog ve kako težko, saj se je čutil neizrazno zadovoljnega, ako ji je mogel s čim postreči in ugoditi. In na ta način se je privadil vsem njenim sitnobam in muham tako, da je postal naposled že smešen . . .



Kadar mu je pozneje katera njenih muh posebno nagajala, je mislil prav boječe in tiho, kako bi se dale predrugačiti neznosne razmere. A za nič se ni mogel odločiti; čutil ni dovolj moči v sebi za tak preobrat.

Tako ji je vedno dalje tlačnil, dobrohotna žena pa ga je stavila za zgled neposlušnim zakoncem.

Drugače pa davkar Čebulica ni bil tako boječ in prijenljiv kakor proti ženi. O tem bi vedeli povedati kmetje, ki so zahajali v davčni urad, ali pa sam praktikant ali eksekutor. —

Ura je bila deset.

Gospoda davkarja Čebulico je tedaj iznova obšlo neprijetno, skeleče čuvstvo; zbolela ga je zavest, da je danes prvič tako dolgo ostal v gostilnici, odkar je oženjen. In pred očmi mu je zaplesala suha, skromna postavica. Gledal je in gledal, in spoznal je zagrizene, ostre poteze, upognjeni nos, komaj vidne pege, divje se bliskajoče sive oči. Zatem sta se mu pa pojavili dve suhi, žilavi roki z majhnimi, a trdimi pestmi, in ko so se pesti odprle, so se mu pred nosom in pod očmi zalesketali dolgi, ostrí nohtovi . . .

Gospod davkar se je zdrznil, za tolažbo pa izvrnil cel kozarec vina v grlo.

»Kdo mi more kaj« — se je pričel v mislih tolažiti — »jaz sem mož, glava, gospodar; ona mora biti meni pokorna, ne pa jaz njej. Tako ne pojde več. Vsem zakonskim možem sem na sramoto; to razmerje predrugačim . . . Vraga! In kako me hoče imeti v strahu — da bi jo zlodej . . . No, no, bomo videli, kako bo poslej . . .«

Čebulica je sedel še dolgo tiho in zamišljen v glasni družbi in koval naklepe, kako bi zlezl izpod prevlade svoje stroge, energične žene . . .

Čimdalje bolj je vino izkazovalo svojo moč in oblast.

Ker so strastno kadili izvečine vsi gostje in celo nekatere dame, se je prostorna, a silno nizka soba kmalu napolnila z dimom. Kakor redka, sivkasta megla so se valili po sobi vitki, zategli in valoviti oblački cigarnega in cigaretnega čada.

Zadaj pri igralni mizi se je čula že večkrat kaka zadušena kletvica; bilo je že tako pozno, da je dotičnik, ki je ves večer izgubljal, smel glasno zabavljati ob neizprosni smoli in nesreči.

Ob enajstih pa so postale milostljive gospe in gospodične zaspane. Navada pa je bila, da nista šla sodnik in notar nikdar takrat spat, kadar gospe, in zlasti ne, če so kartali! Adjunkt in praktikant sta imela torej čast in srečo, da sta spremila vse ženstvo domov.

Po odhodu dam so se pričeli moški svobodneje gibati. Zabava se je iznova poživala, dovtipi so se pomnožili, in tudi debelejši, mastnejši so začeli pribajati na vrsto; saj so bili sami moški med seboj, ti pa niso posebno občutljivi, zlasti ne, kadar so vinjeni.

In točajka je še vedno nosila vino na mizo.

Čeprav pa se je davkar poskušal z vinom okrepiti in opogumiti, vendar se ni mogel povsem iznebiti strahu, ki mu je zašel v dolgi dobi zakonskega življenja v vse ude.

Kadar je točajka nenadoma odprla vrata, vselej se je zdrznil, in srce se mu je skrčilo in stisnilo, in šele, ko se je dodobra uveril, da ni nobene nevarnosti, je pričel zopet svobodneje dihati.

Če so se pod oknom na cesti čule stopinje, ali pa so zapeli fantje za trgov, vselej se je stresnil, a tega ni opazil nihče, ker so bili že vsi preveč pijani.

Ob polnoči je predlagal predsednik »krokarski ropot«.

Vsi so se vdali.

Ko pa so baš izpraznili kozarce in jih poveznili na mizo in ni predsednik niti do konca izgovoril, da se prične ropot z desne na levo, a ne, kakor običajno, z leve na desno, je vstopila — davkarjeva gospa. Zavita je bila v staro, obnošeno ogrinjačo, in le malo obraza z razljučenimi očmi je bilo vinjenim omiznikom na ogled.

Nenadni vstop davkarjeve gospe je napravil čuden, smešen in mučen vtisk.

Gospodje pri igralni mizi so si pomežiknili in se skrivši smejali. Prenehali so kartati ter pozorno čakali, kaj se izcimi.

»Krokarji« pa se niso utegnili smejati, niti se pripraviti za eventualen napad; v par hipih je bila davkarica od vrat pri njih omizju.

Davkar Čebulica je zajavkal kakor zadet zajec, se zdrznil in pobledel, usta pa pustil od strahu na stežaj odprta.

Davkarica pa je odvila suho brado, da je prosteje gibala z njo, in zatvornice zgovornosti so se odprle . . .

Iz kar nič izbranih besed sestavljeni uvod je veljal njenemu možu, potem pa je pričela obdelovati vse omizje; za vsakega gospoda je imela pripravljeno posebno temeljito besedico, zaključek pa je zopet veljal Čebulici in se je glasil:

». . . marš domov, pijanec grdi, hudobni, brezvestni, marš . . . marš . . . marš . . .«

Spočetka si na tako čuden in dvomljiv način počesčeni gospodje niso upali niti dihati, ko pa se je prvi zakrohotal predsednik, debe-



lokožen mož, so se spustili tudi drugi v dolg, krčevit smeh. Tudi igravci so se pričeli glasno smejati.

To je iznova razvnelo razdražljivo ženico. Komaj vidne pege so se ji pordečile in se jasno in določno pokazale na starikavem obrazu, ki je bil spricho divje jeze ves zaripel.

In pričela je iznova s psovki. Ob gromkem krohotu se je čul njen glas, kakor bi kdo s klarinetom hotel prevpiti družbo.

Ko se pa na ta način ni mogla uveljaviti, se je pomikala čimdalje bliže stolu, na katerem je kakor pribit sedel gospod Čebulica, in iztegovala suhe roke proti svojemu možu.

Tedaj pa se je gospod davkar zavedel. Izprva se mu je zdelo vse to liki težak, mučen, utrudljiv sen, a skoraj se je uveril, da je vse grozna, sramotna resnica.

Zbudil se mu je po dolgem času zopet moški ponos; nekaj ga je sililo in nagovarjalo, da mora nastopiti, da mora take sramotne napade preprečiti in tako sramotno žaljenje za vselej zabraniti. Ali kako?

Zasmehovanje drugih gostov ga je razburilo do viška, in začutil je v sebi toliko moč kakor še nikdar, odkar je tlačnil svoji ljubljeni ženici.

Zlezel je pokoncu, stol, na katerem je sedel, prijel z desnico in ga dvignil kvišku. Oči so se mu zablislile, ne toliko hudobno kakor ponosno, ter iz vsega grla je zagrmel:

»Ven, ven, baba! Ven, pravim . . .«

Takega ni videla davkarica še nikdar svojega moža. Njegov nastop jo je presenetil; prej bi bila pričakovala smrti. Takoj se je za trdno uverila, da se on ne bo šalil; zato se je spretno izmuznila v prvo sobo.

Neskončno jo je bilo sram, in da ne bi je zaspana točajka dalje pogledovala po strani, se je hitro spravila domov.

Čebulica je pa zopet prisedel k mizi, in vsi so mu s krohotom čestitali na veliki zmagi.

Potem pa so še dolgo pili.

Ko so se razhajali, je bilo že zelo pozno, a vendar tako zgodaj. Čebulica je bil pijan, kakor še nikdar ne v svojem življenju. Z rokami je krilil po zraku, in zanašalo ga je po ulici z ene strani na drugo.

Z veliko težavo je prikolovratil v svoje stanovanje. Žena je še čula in premišljevala moževe besede, ki jih je bil izustil v gostilnici »Pri trti«. Najhuje se ji je zamerila psovka »baba«, katere ni dotlej

še nikdar čula iz njegovih ust, ampak vedno le sladke in prijazne besede. Razžaljena je bila do solz.

Čebulica je ni nič ogovoril, niti pogledal je ni; pričel se je takoj razpravljati.

Roza pa je premišljevala, kako bi zadostila svoji časti pa zopet razpela svojo oblast nad možem. Ugibala je, ali bi bilo primerno takoj nastopiti, ali pa počakati do jutri in morda še dalje.

A dolgo se ni mogla krotiti, ker je imela čudno, neupogljivo narav. Pričela je iznova ropotati in zmerjati.

Ko je davkar le molčal in poslušal, je rastel njej pogum, da ga je vedno huje oštevala.

Zdajci je on poskočil, zagrabil stol in ga dvignil nadnjo, divje kričeč:

»Jaz ti pokažem, baba vražja! Ti boš mene strahovala in zmerjala!? Kdo te pa živi? Kdo se trudi in muči, kdo dela? S poti se mi poberi, strani . . . ven!«

Umolknil je. Sam sebi se je čudil, da je tako pogumen in zgovoren. Da pa ne bi z molčanjem uničil uspeha, ki ga je bil dosegel s tolikim trudom, je pričel dalje rentočiti in razsajati. Prijel jo je za rokav in jo porinil v prvo sobo, zaprl vrata ter ostal sam v spalnici.

Tako nesrečne se ni čutila Roza še nikdar. Slutila je, da je z današnjim dnem pokopana vsa njena zakonska sreča, da bode morda mož res vzdržal svojo grožnjo in izvršil svoje sklepe. In če se vse to uresniči, potem je z njo pri kraju. Tega pa ne bi strpela. Kako bi mogla gledati, da bi mož popival in hodil po svojih potih ter se morda celo drznil ukazovati njej . . .

Sklenila je, da mu, ako se tudi poboljša, ne odpusti nikdar, kar ji je danes učinil zlega.

\* \* \*

Zbudil se je nenavadno pozno.

Glava mu je bila težka vsled preobilo zaužite pijače, trepalnice trudne, da je komaj odprl krvave oči.

Pričel je pogledovati po sobi. Njena postelja, ki je stala tik njegove, je bila zagrnjena, na njej pa je ležala njegova včerajšnja obleka vsa v neredu. A žene nikjer, kaj je to?

Pričel je razmišljati, kaj se je zgodilo.

In polagoma so se mu obnavljale prigodbe včerajšnjega dneva, izprva nejasno in nedoločno, a polagoma so se strnile v grozno sliko.

Čebulica se je čudil sam sebi, kako se je mogel tako izpozabiti. Zaskrbelo ga je, kje je sedaj ona in kaj vendar dela. Gotovo je huda?



»Pa vendar, za vraga,« je razmišljal dalje, »kako je to, da se me je bala? Tega pa še ne!«

Bolj ko je premišljal Čebulica dogodek izza včerajšnjega dne, bolj ga je tiščalo okrog srca. Zavedal se je, da je storil svoji ženi grozno krivico prav po nepotrebnem, da jo je razžalil kar najmočneje, a brez vzroka in povoda. Spoznal je dodobra, da ji je dolžan le neprestano hvaležnost za vse dobrote, kolikor jih je že užil ob njeni strani.

In mehka, dobra duša gospoda davkarja Čebulice se je pogreznila v melanholijo.

Ugibal je, kako bi najhitreje popravil nepremišljeno ji storjeno krivico, kako bi je prosil odpuščanja in se spravil ter spoprijaznil z njo.

Ko ga je pa srce zbolelo tako močno, da ni mogel več strpeti, je glasno zaklical: »Roza!«

Nič odziva!

Čebulici je postajalo vedno tesneje. Zaklical je drugič glasneje.

Še vedno nič!

Grozni molk ga je še bolj poparil. Prepričan je bil, da ga ona čuje, a da se mu nalašč noče odzvati, in prav ujezila ga je iznova njena trma. »Dovolj sem se ponižal« — se je tolažil v mislih — »poklekoval pa le ne bom pred njo. Če je huda, pa naj bo huda!«

Vstal je naglo iz postelje in šel sam do omare po slabejšo vsakdanjo obleko. Napravil se je naglo, ker je bilo že precej pozno; ko pa je oblečen stopil v prvo sobo, ga je ondi že čakala kava, a Roze ni bilo nikjer.

»Tako, tako jel! Torej skriva se mi, umiče se mi izpred oči; beži pred menoj, ogiblje se me!«

Nejevoljno je mrmral in vendar popil pripravljeno kavo, potem pa se napolnil naglo v pisarnico. Ko pa je šel po veži, je skrbno pogledkoval skozi napol odprta vrata v kuhinjo, da bi ujel kak, čeprav neprijazen pogled od svoje ženice, a ta je kazala hrbet proti vratom.

V pisarnici je bil prav slabe volje, in praktikant ga je parkrat grdo, grdo zaklel. Tudi par kmetov je prilično obdelal, ko so mu ponesnažili tla pred njegovo mizo.

Delati ni mogel nič; vedno je gledal skozi okno doli na zeleni vrt in koval načrte, kako bi se zopet prikupil svoji ženi in jo pripravil do tega, da mu ne bi nikdar očitala njegovega početja.

Dobre misli in šepavi konji pa hodijo zelo počasi. In tako gospod Čebulica niti ves dopoldan ni mogel dobiti take misli v glavo,

da bi bil z njo lahko zadovoljen in bi mogel na kak lep način stopiti pred Rozo ter doseči povoljen uspeh.

Nič, kar nič!

Opoldne pa ja stopal iz pisarnice slabovoljen, pust in čemerčen, baš tak, kakršnen je bil davi.

Doma ga je čakalo kosilo že pripravljeno, a Roze ves čas ni bilo nič v sobo, dasi sta vedno skupaj obedovala.

»Če je taka, pa naj bo; prosil je pa ne bom več!«

A čimbolj se je davkar Čebulica izkušal z jeznim mrmranjem delati ravnodušnega in nebrižnega, toliko huje ga je nekaj zajedalo tam pri srcu.

In jesti ni mogel prav nič.

Silil se je razmisliti s kako drugo stvarjo, a vedno so mu uha-jale misli k njegovi Rozi.

Po kosilu je hodil po sobi iz kota v kot ter čakal, kdaj pride ona ali kdo drugi po posodje na mizi, s pol govorjenimi, pol mišljenimi monologi pa je dajal duška svojim bridkim čutom:

»Ženska je vrag, da ne rečem kaj hujšega! To je že stara, do-gnana in povsod znana resnica. Zato ne smeš dražiti vraga, pustiti ga moraš v miru kakor sršenovo gnezdo. In kaj je bilo tega treba sinoči? Ali nisem mogel molčati in se ji lepo vdati, pa bi bilo vse v redu in miru in prijaznosti! Saj je bila vendar njena dolžnost, da je prišla pome. Vrhutega je storila to še iz same dobrote, ljubezni in velikanske skrbnosti do mene. Hvaležen bi ji moral biti, ne pa tako grdo ravnati z njo. Oh, oh, koliko let je bil mir in red, sedaj pa kar izlepa taka zmešnjava.« —

Čebulica je do dveh tako razmišljal in se kesal, in če bi bila takrat prišla Roza v sobo, na kolenih bi je bil prosil odpuščanja in in ji obljubil pokornost.

Ob dveh pa je moral oditi v pisarnico z bridko zavestjo, da ni Roze še videl v obraz od onega nesrečnega trenutka, ko jo je bil porinil iz spalnice.

V veži se je ozrl v kuhinjo, in globoko je vzdihnil, ko je videl, da so vrata zaprta.

Rozi pa spor z možem ni provzročal toliko bridkosti, kakor je menil naivni Čebulica. Najhuje ji je delo to, da je morala ona od-jenjati in se mu takorekoč dvakrat umekniti. In ker jo je to bolelo, zato se mu je hotela maščevati in dobiti za vŕselej zadostila.

Svojega zakonca je poznala tako dobro, kakor si tega nikdar ni mogel misliti ne posebno nadarjeni Čebulica; saj je tudi v bistro-



umnosti kakor še v marsikateri drugi lastnosti daleč, daleč nadkri-ljevala svojega moža. Njej je bilo dobro znano, kako je sedaj njemu žal radi včerajšnjega 'dogodka; tudi je davi slíšala njegovo klicanje, a se mu ni hotela odzvati, hoteč ga popolnoma omehčati in udelati ter tako ponižati, da mu ne bi nikdar več niti na kraj misli prišlo kaj sličnega kakor sinoči.

Ob petih popoldne je prišel davkar takisto slabe volje iz pi-sarnice domov, a Roza je zopet tičala v kuhinji, v kuhinjo pa niti tedaj ni smel gospod Čebulica, kadar sta si bila dobra.

Hodil je torej z glasnimi koraki po sobi, da bi jo na kak način privabil k sebi, vse drugo bi potem že kako napravil.

Hipno se je bil nečesa domislil. V sobi namreč gospod Čebulica nikdar ni smel kaditi tobaka, ker je dim preveč smrdel davkarici. Kadar je torej hotel uživati to žlahtno zelišče, je moral v veži ali pa pred hišo pušiti. In da bi ji danes dokazal, kako zelo spoštuje to njeno naredbo tudi tedaj, kadar sta sprta, si je nažgal pipo, šel pred stanovanje in se izprehajal gori in doli po peščenem potu. Tu ga je lahko videla davkarica.

Ko je bil dodobra uverjen, da ga je zapazila ona, kako kadi tam zunaj po stari, lepi navadi, ter ni bil še niti pol pipe požgal tobaka — kaj bi se silil, saj mu ni prav nič dišalo — je ugasil in stopil zopet v sobo, meneč, da sedaj Roza gotovo pride za njim, čeprav za nekaj časa še z neprijaznim obrazom.

A hudo se je bil varal. Ni je bilo, pa je ni bilo.

»Če je pa taka, pa naj bo; bom pa še jaz po svoje delal,« si je mislil Čebulica in se napotil v gostilnico »Pri trti«.

Uverjen je bil, da dobi tam večjo družbo, v kateri se gotovo razvedri. Pričakoval je, da bodo večinoma vsi sinočnji tovariši zbrani na vrtu, zato se je namenil naravnost tja. Da pa ne bi te nenavadne njegove hoje v gostilnico videli vsi tržani in ne delali zlobnih opomb, zato je šel zadaj za hišami po vrteh.

Ko je bil že blizu gostilnice, je začul od ondi hreščeči, hripavi glas sinočnjega predsednika, čigar pripovedovanje je spremljal gro-zovit smeh vseh navzočnih gostov.

Čebulica pa ni bil vajen velike družbe, zato je storil prav počasi par korakov, da bi preje ogledal vse in slišal pogovor ter tako spo-znal, kdaj je čas pristopiti. Na sosedovem vrtu pa je postal pod kozolcem in posluhnil.

In stal je ondi in poslušal ter rdel in bleдел v lica.

Čul je, kako so obdelavali njega, kako grdili njegovo Rozo. Sedaj so smešili njo, potem zopet njega. Vsak je imel nekaj povedati, vsi pa so se grozovito smejali, da je smeh odmeval po vsem trgu.

Gospodu davkarju Čebulici se je pričelo vrteti pred očmi, in kolena so se mu šibila, ko je slišal tako roganje o sebi in svoji ženi.

»To so ljudje, to so prijatelji!« je zajavkal Čebulica sam sebi in se napotil domov, med potom pa vedno mrmral: »In radi takih ljudi sem se zameril njej, svoji Rozi, ki ji ni para na svetu.«

Stopal je domov počasi in zamišljen, kakor bi ga težilo neznosno breme. Srce mu je silno utripalo.

Čutil se je tako nesrečnega, zapuščenega, osamljenega. Nima duše, ki bi ji potožil svojo bol in nesrečo, ki bi ga izkušala tešiti in tolažiti. Neizrečeno milo se mu je storilo, da nima nič otrok; po njih bi se sedaj lahko nekako približal svoji ženi. Kdo mara zanj? Ti, ki so mu kazali prijateljstvo, bi ga radi imeli za zabavo, za posmeh, a kaj jih briga drugo. Edino bitje pa, ki mu je resnično vdano, ki z njim deli dobrote in zlobe življenja, je ona, Roza, njegova žena, z njo pa je ravnal tako grdo, tako nečloveško!

Prišel je bil do doma ves pobit in potr in, ne da bi se bil kaj pomišljal, je stopil v kuhinjo.

Ona je imela opravka pri ognjišču.

»Rozi, Rozika, veš, nikar mi ne zameri . . . oh saj vem, da si huda, ampak jaz sem bil pijan, in jako mi je žal« . . .

Obstal je pri vratih kakor kak desetleten paglavec, vrtel sramežljivo v roki klobuk in gledal v tla. Glas mu je bil mil in proseč kakor dvajsetletnega zaljubljenca, pri srcu pa je čutil bolečine, kakršnih ni niti Marija trpela pod križem.

Roza je bila že pripravila za ta slučaj tehten govorček, a nikakor se ji ni mogel izmekniti z jezika. Nenavadni, poniževalni nastop krotkega možička jo je bil tako ganil, da so ji prilezle solze v oči.

»Prosim te, Rozika! Res te lepo prosim — kaj ne slišiš?«

Čebulica je pričel vnovič prositi, ko je ona le molčala, in glas se mu je nekoliko tresel. Nikdar še ni pričakoval gospod davkar nobene stvari nestrpneje nego sedaj odgovora svoje ljube žene.

Roza se je obrnila proti njemu in ga slovesno vprašala:

»Če ne boš več tak?«

Tedaj pa je priskočil ves srečen gospod davkar Čebulica, stisnil ženi roko ter drobil venomer:

»Nikdar več, nikdar več« . . .

In gospod davkar je držal svojo obljubo.

